

УДК 371.315.7

ОПТИМІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ РУХОВИМ ДІЯМ НА УРОКАХ З ФУТБОЛУ В 9 КЛАСАХ

Худолій О.М., Щипка Л.С.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Анотація. У статті розглядаються принципові підходи до розробки й експериментальної перевірки програми навчання ударам правою та лівою ногами способами «удар з повороту» і «удар з полульоту» на уроках з футболу.

Ключові слова: методи навчання, програмоване навчання, школа, футбол, рухова дія.

Актуальність дослідження. Оптимізація та управління можлива на основі всебічного врахування закономірностей, принципів навчання, сучасних форм і методів навчання, а також особливостей даної системи, її внутрішніх і зовнішніх умов з метою досягнення найефективнішого (в межах оптимального) функціонування процесу з точки зору заданих критеріїв. Керування навчанням, при всіх інших оптимальних умовах, звичайно, вважають те, при якому контролюється і управляється кожний крок в просуванні до мети. При цьому вчитель одержує інформацію про те, як учень на кожному етапі роботи засвоює певні знання або оволодіває певними вміннями і навичками, за умови, що новий матеріал подається в залежності від характеру засвоєння попереднього. Безумовно, вчитель не контролює і не може контролювати процес засвоєння знань і хід розумового розвитку в процесі навчання в усіх деталях в будь-який момент по відношенню до кожного учня.

Як же зробити процес навчання, враховуючи загальну схему управління, керуванням?

Управління навчальним процесом можливе на основі програмованого навчання.

Про необхідність впровадження програмованого навчання уроку з фізичного виховання в загальноосвітніх закладах неодноразово підкреслювалось в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних спеціалістів теорії та методики шкільного фізичного виховання [1—7].

Програмоване навчання елементам футболу недостатньо розроблене, і вчителі з фізичного виховання, які працюють у школі з дітьми, не забезпечені експериментально обґрунтованими рекомендаціями по програмованому навчання технічних і тактичних дій у навчальному процесі. Це і стало проблемою даного дослідження.

Мета дослідження. Розробити й експериментально перевірити програму навчання ударам пра-

вою та лівою ногами способами «удар з повороту» і «удар з полульоту» на уроках з футболу.

Об'єкт дослідження. Навчальний процес з фізичної культури в дев'ятих класах.

Предмет дослідження. Процес навчання цільовим руховим навичкам на уроках з фізичної культури у школі.

Завдання дослідження:

1. Виявити взаємозв'язок між руховими завданнями.
2. Визначити оцінку рівня навченості для переходу до навчання наступної рухової дії.
3. Упорядкувати програму навчання ударам правою та лівою ногами різними способами по м'ячу, що летить, на уроках з футболу в 9-их класах.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були застосовані наступні методи:

- теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури;
- педагогічне спостереження;
- аналіз документів планування учбового процесу;
- педагогічний експеримент;
- методи математичної статистики.

Організація дослідження. Дослідження проводилось в період проходження педагогічної практики на базі Харківської гімназії № 55 під час уроків фізичної культури у 9-Б класі за розділом програми «футбол», в якому взяли участь 18 учнів. Педагогічний експеримент тривав на протязі вересня — жовтня 2010 року 6 тижнів.

На основі програмного матеріалу була розроблена навчальна програма для оволодіння різним способом удару по м'ячу. Складена навчальна програма була застосована в навчальному процесі з метою виявлення її доступності в реалізації. Для цього були проведені уроки, на яких вивчались нові елементи техніки футболу («удар з повороту» і «удар з полульоту»). Навчання кожного з них мало таку структуру: 1) імітація рухової дії без м'яча,

стоячи на місці; 2) підвідні вправи з м'ячем, стоячи на місці; 3) виконання вправи в цілому з одного бігового кроку.

Під час навчання кожного з цих способів реєстрували кількість повторень кожної з підвідних вправ. При реєстрації робили відмітки: 1 — вірно виконання; 0 — нечітко або виконання з помилкою.

Після отримання вихідних даних ми розрахували рівень навченості, скориставшись формулою $p = m/n$, де: p — рівень навченості; m — кількість вірно виконаних ударів; n — кількість повторень.

Для виявлення взаємозв'язку між послідовністю виконання вправ при навчанні ударами способами «удар з повороту» і «удар з полульоту» за значення x та y ми взяли дані рівня навченості кожної вправи та прокорелювали їх між собою. Визначали коефіцієнт кореляції за формулою:

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - X)(y_i - Y)}{n \cdot \sigma_x \cdot \sigma_y},$$

де x_i та y_i — незалежні змінні; X та Y — середні арифметичні значення показників x та y ; σ_x та σ_y — середні квадратичні відхилення, n — кількість піддослідних.

Для визначення оцінки необхідного рівня навченості при переході до навчання наступної рухової дії, ми розділили піддослідних на дві групи. До першої групи ми віднесли учнів, рівень навченості яких мав значення $\leq 0,5$. До другої групи увійшли усі ті, хто мав рівень навченості $>0,5$ до 1. Після розподілу, при послідовній схемі навчання основним елементам, дані кожної з груп були знов прокорельовані, але вже з метою залежності рівня навченості різних рухових завдань.

Результати дослідження. В таблицях (1—4) наведені результати кореляційного аналізу. Аналіз показав, що між імітаційними вправами і виконанням вправ на місці та в русі існує тісний взаємозв'язок.

В таблицях 1, 3 встановлено, що при рівні навченості імітаційним вправам від 0,25 до 0,5 спостерігається статистично недостовірний кореляційний взаємозв'язок ($r = 0,369$; $r = 0,529$; $r = 0,656$; $r = 0$; $r = 0,599$).

Таблиця 1

Результати залежності між рівнем навченості різних рухових завдань у навчанні способом «удар з повороту» при рівні навченості від 0,25 до 0,5

№	Назва вправи	Імітація рухової дії	На місці з м'ячем	В русі з м'ячем
1	Імітація рухової дії	1	0,369	0,529
2	На місці з м'ячем		1	0,656
3	В русі з м'ячем			1

Таблиця 2

Результати залежності між рівнем навченості різних рухових завдань у навчанні способом «удар з повороту» при рівні навченості від 0,75 до 1,0

№	Назва вправи	Імітація рухової дії	На місці з м'ячем	В русі з м'ячем
1	Імітація рухової дії	1	0,684	0,752
2	На місці з м'ячем		1	0,796
3	В русі з м'ячем			1

Таблиця 3

Результати залежності між рівнем навченості різних рухових завдань у навчанні способом «удар з полульоту» при рівні навченості 0,5

№	Назва вправи	Імітація рухової дії	На місці з м'ячем	В русі з м'ячем
1	Імітація рухової дії	1	0	0
2	На місці з м'ячем		1	0,599
3	В русі з м'ячем			1

Таблиця 4

Результати залежності між рівнем навченості різних рухових завдань у навчанні способом «удар з полульоту» при рівні навченості від 0,75 до 1,0

№	Назва вправи	Імітація рухової дії	На місці з м'ячем	В русі з м'ячем
1	Імітація рухової дії	1	0,325	0,787
2	На місці з м'ячем		1	0,411
3	В русі з м'ячем			1

В таблицях 2, 4 встановлено, що при рівні навченості імітаційним вправам від 0,75 до 1,0 спостерігається тісний взаємозв'язок їх з вправами ($r = 0,684$; $r = 0,752$; $r = 0,796$; $r = 0,325$; $r = 0,787$; $r = 0,411$).

Таким чином, чим вище рівень навченості вправи, тим більше її вплив на рівень навченості наступних вправ. Перехід від однієї серії вправ до наступної ($p = 0,75$) впливає на вдосконалення техніки виконання вправи в цілому.

Результати дослідження показали, що навчання ударами правою та лівою ногами по м'ячу способами «удар з повороту» і «удар з полульоту» буде доцільним, якщо кожну серію вправ доводити до рівня навченості 0,75. Тільки після такого виконання можна приступити до оволодіння наступною серією вправ.

Висновки

1. Використання кореляційного аналізу дозволило перевірити взаємозв'язок у послідовності виконання підібраних серій вправ.

2. Перехід від однієї серії вправ до наступної під час навчання новим руховим діям відбувається тільки тоді, коли ймовірність виконання попередньої вправи буде не менша рівня навченості 0,75.

3. Упорядкована навчальна програма була апробована на уроках з фізичної культури розділу програми «футбол» у 9-их класах і за результатами дослідження була підтверджена її ефективність.

Список літератури

1. Белинович В.В. Обучение в физическом воспитании. — М.: Физкультура и спорт, 1958. — 262 с.
2. Беспалько В.П. Программированное обучение. — М.: Высшая школа, 1970.

3. Бюген М.М. Обучение двигательным действиям. — М.: Физкультура и спорт, 1985. — 192 с.
4. Гальперин П.Я. О психологических основах программированного обучения. // В сб. новые исследования в педагогических науках. — Вып. IV. — М., 1965.
5. Мазниченко В.Д. Двигательные навыки в гимнастике. — М.: Физкультура и спорт, 1959. — 136 с.
6. Малиновский С.В. Программированное обучение и спорт. — М.: Физкультура и спорт, 1976. — 112 с.
7. Петров П.К. Основы программированного обучения в физическом воспитании. — Устинов: УдГУ, 1987. — 106 с.

Надійшла до редакції 23.04.2011 р.

Худолей О.Н., Щипка Л.С. Оптимизация и управление процесса обучения двигательным действиям на уроках по футболу в 9-х классах.

В статье рассматриваются принципиальные подходы к разработке и экспериментальной проверки программы обучения ударам правой и левой ногами способами «удар с поворота» и «удар с полуклаца».

Ключевые слова: методы обучения, программное обучение, школа, футбол, двигательное действие.

Khudolii O.N., Shchypka L.S. Organization and management of training process on movement actions during lessons in football at 9th forms.

The article treats the principal approaches to development and experimental check of programs for training kicks with right and left foot, including kicks with turning and kicks on flying ball, during lessons in football.

Key words: training methods, programmed training, school, football, movement actions.

Нова книжка

Сергієнко Л.П.

- S32 Практикум з психології спорту: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. — Харків: «ОВС», 2008. — 256 с. (МОН України, лист № 1-4/18-Г-1054 від 14 травня 2008 р.) ISBN 966-7858-51-0.

У навчальному посібнику викладено зміст практикуму з психології спорту та програми з даної навчальної дисципліни. У практикумі наведено короткий зміст лекцій. Фактично це конспекти лекцій, які особливо потрібні студентам заочного відділення та тим, хто навчається дистанційно. На практичних заняттях студентам пропонується виконання психологічних та дидактичних тестів. Навчальний посібник доцільно використовувати під час підготовки до семінарських занять, заліків та іспитів.

Навчальний посібник рекомендовано студентам вищих навчальних закладів освітнього напрямку «Фізичне виховання і спорт» та «Психологія». Може бути корисним для викладачів, фахівців у галузі психології, тренерів, спортсменів високої кваліфікації, широкого кола читачів.

